

Notat

Dato: 21. april 2023
Journalnr.: 44303/23

Muligheder og rammer for en pårørende- og handicaprådgiver

I budgetaftalen 2023-2026 blev det besluttet, at *"Voksen- og Plejeudvalget i løbet af 1. halvår 2023 skal belyse mulighederne og rammerne for en pårørende- og handicaprådgiver"*.

På baggrund af dette har forvaltningen undersøgt hvilken funktion en pårørende- og handicaprådgiver kan have samt den økonomiske ramme for en pårørende- og handicaprådgiver. Derudover belyses eksisterende tilbud, der allerede praktiseres i kommunen. Indledningsvis inddrages input fra Ældrerådet, Pårørenderåd- og Beboerråd samt Handicaprådet, der har stillet forslag til Voksen- og Plejeudvalget om at ansætte en pårørende- og handicaprådgiver. Desuden præsenteres Syddjurs Kommunes erfaringer med en pårørendevejleder på Ældreområdet, da Handicaprådet tidligere er blevet præsenteret for disse erfaringer på et møde i rådet.

Det skal bemærkes, at der ikke er én klar beskrivelse af hvilke opgaver en pårørende- og handicaprådgiver skal varetage.

Norddjurs Kommune har i dag en borgerrådgiver, der hjælper borgere med at forstå afgørelser fra kommunen samt vejledning i forhold til hvordan borgere kan gå videre med egne konkrete sager herunder information og rådgivning om klagemuligheder. Borgerrådgiveren kan ligeledes hjælpe med at få genskabt dialogen mellem borger og kommunens medarbejdere, hvis der er opstået konflikter i en sag, og vil kunne deltage som bisidder til borger i møder.

Definition af en pårørende- og handicaprådgiver

Forvaltningen er ikke bekendt med, at der er andre kommuner, som gør brug af en pårørende- og handicaprådgiver.

Forvaltningen har kendskab til 30 andre kommuner, der har ansat én eller flere pårørendevejledere. Af nærliggende kommuner har Syddjurs Kommune og Aarhus Kommune ansat hhv. en og to pårørendevejledere.

I notatet anvendes "pårørendevejleder", som en samlet betegnelse for en pårørendekonsulent, pårørenderådgiver og pårørendekoordinator. En pårørendevejleder er som udgangspunkt ansat af kommunen til gratis at hjælpe og vejlede *pårørende* til en nærtstående med langvarig kronisk og/eller psykisk sygdom. Med andre ord ligger fokuset på at hjælpe og støtte den pårørende og altså ikke borgeren, der er berørt.

Det er forskelligt fra kommune til kommune hvilke præcise arbejdsopgaver og tilbud pårørendevejlederen varetager, og der er forskel på, hvilke krav der stilles til de pårørende, der ønsker hjælp fra en pårørende-

vejleder. Ofte er der mulighed for at være anonym, således at den pårørende ikke behøver en henvisning for at kunne kontakte vejlederen. Ældreområdet er dét område, hvor flest pårørendevejledere er ansat.

På baggrund af forvaltningens indledende undersøgelse er det umiddelbart vanskeligt at pege på opgaver og funktioner, som en handicaprådgiver kan varetage i Norddjurs Kommune. Det vurderes, at funktionen i forvejen varetages af kommunens medarbejdere, som jf. den offentlige rådgivningspligt er forpligtede til at vejlede om love og regler, herunder også på handicapområdet. Det gælder både varetagelsen af fysisk og psykisk handicap.

Afgrænsning

På voksenområdet tilbydes råd og vejledning til voksne borgere med handicap af sagsbehandlere i Myndigheds- og Visitationsafdelingen på Socialområdet og i Visitation og hjælpemidler på Sundheds- og Omsorgsområdet. Derudover tilbyder medarbejderne på udførerområdet støtte og vejledning til borgerne i forbindelse med deres øvrige samarbejde med borgerne i dagligdagen. Det kan for eksempel handle om kontakt til sagsbehandler, vejledning ift. hjælpemidler, besvarelse af spørgsmål om, hvordan man kommer i gang med en fritidsaktivitet eller andet, som optager borgeren.

På Børne- og Familieområdet tilbydes tilsvarende råd og vejledning til børn og unge med handicap og deres familier af sagsbehandlere i børnehandicapteamet og af medarbejderne i Børne- og Familieområdets tilbud.

I Visitation og hjælpemidler på Sundheds- og Omsorgsområdet vejledes borgere i både pleje og praktisk bistand samt hjælpemidler.

Det bemærkes, at der også uden for kommunalt regi findes tilbud om gratis og uvildig rådgivning til mennesker med handicap, eksempelvis i Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet (DUKH) og den landsdækkende forening for mennesker udviklingshandicap, LEV.

Forvaltningen har ikke kendskab til kommuner, der har ansat en handicaprådgiver.

Idet det vurderes, at handicaprådgiverfunktionen i forvejen er dækket ind af kommunens medarbejdere og eksterne rådgivningstilbud, har forvaltningen i det følgende valgt at fokusere på en afdækning af mulighederne for en pårørendevejleder.

Input fra relevante aktører

Handicaprådet i Norddjurs Kommune har i 2022 og 2023 været optaget af muligheden for at ansætte en pårørende- og handicaprådgiver. Rådet har haft besøg af pårørendevejlederen fra Syddjurs Kommune, og har ligeledes drøftet og sendt forslag om ansættelse af en pårørende- og handicaprådgiver til hhv. Voksen- og Plejeudvalget, Børne- og Ungdomsudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget samt Arbejdsmarkedsudvalget.

Handicaprådet anbefaler, at der ansættes en pårørende- og handicaprådgiver, som skal vejlede og støtte mennesker med handicap og deres pårørende. Støtten skal omfatte de følelsesmæssige og relationelle forhold, som følger med, når man rammes af et handicap, samt vejledning om hvilke hjælpeforanstaltninger, der kan være relevante, og hvem der i så fald kan rettes henvendelse til. Handicaprådet foreslår, at en pårørende- og handicaprådgiver kan have arbejdsopgaver med at skabe netværk for pårørende, være opsøgende og rådgivende i forhold til kommunens tilbud og direkte bindeled til borgere. Herunder mener rådet,

at det er vigtigt at pårørende- og handicaprådgiveren har fleksibel arbejdsplads, og dermed vil besøge flere relevante enheder i kommunen.

Yderligere anbefaler Handicaprådet, at funktionen bør omfatte voksen- som børneområdet, og kan således bidrage til at imødekomme mål i Kommunens pårørendepolitik, handicappolitik og arbejdsmarkedspolitik samt flere politikker på børne- og ungeområdet, herunder f.eks. en helhedsorienteret og tværgående indsats.

Ældrerådet bakker op om ideen med ansættelse af en pårørende- og handicaprådgiver, og mener at rådgiveren skal fungere på både ældreområdet og handicapområdet. Rådet understøtter, at rådgiveren kan varetage opgaver som at svare på spørgsmål, rådgive, formidle oplysninger mv. *Ældrerådet* finder det vigtigt, at rådgiveren opererer uafhængigt af en administration i kommunen, så personen kan forholde sig neutralt.

Beboerråd og pårørenderåd på Socialområdet har på deres dialogmøde den 24. oktober 2022 med Handicaprådet og Voksen- og Plejeudvalget drøftet hvad en pårørende- og handicaprådgiver kan hjælpe med. Under dialogmødet blev der foreslået følgende; at rådgiveren skal give uvildig rådgivning og hjælpe borgere til at komme i kontakt med kommunen (sagsbehandlere). Rådgiveren skal have kendskab og fungere som ”vejviser” til kommunens tilbud samt være tovholder for netværksgrupper for pårørende. Rådgiveren skal endvidere understøtte og vejlede borgere med handicap ift. hjælpemidler, flytning i bolig, mulighed for ledsagelse og deltagelse i fritidsaktiviteter mv. Rådgiveren skal dække hele kommunen, og have fleksibel arbejdsplads.

Referat fra Handicaprådets og Ældrerådets drøftelser på deres møder hhv. den 8. februar 2023 og den 9. februar 2023 er vedlagt som bilag.

Erfaringer fra Syddjurs Kommune

Forvaltningen har været i kontakt med Syddjurs Kommune, der siden 2021 har haft ansat en pårørendevejleder i en fuldtidsstilling. Vejlederen dækker alle pårørende til kronisk eller længerevarende fysisk og/eller psykisk syge, hvor der tages udgangspunkt i den pårørendes aktuelle situation. For at modtage hjælp skal den pårørende eller den syge være bosat i Syddjurs Kommune, og den pårørende skal være fyldt 18 år.

Pårørendevejlederen er finansieret af værdighedsmidler på ældreområdet, hvorfor vejlederen fra start har været mest fokuseret på at skabe opmærksomhed om funktionen i hjemmeplejen, på plejecentrene og i genoptrænings- og rehabiliteringsafdelingen. Vejlederen er ansat i Sundhed og Omsorg, men dækker også andre områder og får indimellem også henvendelser fra eksempelvis socialrådgivere, forældre til børn med fysiske/psykiske udfordringer mv. På nuværende tidspunkt er pårørendevejlederen ikke i kontakt med skoler eller dagtilbud, hvorfor der ikke er et direkte samarbejde på disse områder. Vejlederen har et tæt samarbejde med Syddjurs' demensteam, genoptræning, hjerneskadekoordinator og borgerrådgiveren.

Pårørendevejlederen fra Syddjurs Kommune er uddannet afspændingspædagog og psykoterapeut (MPF).

I nedenstående tabel ses hvilken funktioner samt hvilke tilbud pårørendevejlederen i Syddjurs Kommune varetager.

Hovedopgaver/funktion	Tilbud
<p>Fokus på pårørendes trivsel og livskvalitet</p> <p>Afklaring og støtte</p> <p>Vejledning i forhold til kommunale og private tilbud</p> <p>Hjælp til at skabe overblik over muligheder og andre tilbud i relation til situationen</p>	<p>Individuelle støttende samtaleforløb ved direkte henvendelse eller via personale med samtykke. Samtalerne afholdes på Syddjurs' matrikler, i telefon, hjemme hos den pårørende eller i naturen.</p> <p>Pårørendegruppe uafhængig af diagnose. Fokus på at være pårørende, hvor temaer som egen omsorg, stress, sorg, følelser, energikilder, øvelser mv. drøftes. Gruppen opstartes, når der er nok til at samle en. Gruppen vil typisk mødes to timer ad gangen over syv uger.</p> <p>Netværks- og rådgivningsarbejde med henblik på at opnå større indsigt i pårørendes ressourcer, så de bedre kan tage vare på sig selv.</p>

Eksisterende tilbud for pårørende i Norddjurs Kommune

Forvaltningen har været i dialog med velfærdsområderne; Sundheds- og Omsorgsområdet, Socialområdet herunder Børne- og Familieområdet med henblik på at belyse eksisterende tilbud for pårørende og mulige arbejdsopgaver for en pårørendevejleder.

Hvad tilbydes til pårørende i dag?

På tværs af velfærdsområderne støttes de pårørende jf. Norddjurs Kommunes pårørendepolitik, hvor områderne generelt oplever et godt samarbejde med pårørende.

Samarbejdet vægtes højt og kan tage mange forskellige former afhængig af den konkrete situation og den enkeltes ønsker og forudsætninger. Med andre ord samarbejdes der aktivt med borgers pårørende for at skabe sammenhængende, individuelle og fleksible løsninger for den berørte borger. Samarbejdet med de pårørende er derfor først og fremmest med det i sigte at fremme borgerens trivsel, ligesom samarbejdet forudsætter samtykke fra borgeren.

På Voksenområdet samarbejdes der derfor med pårørende i det daglige arbejde. På Sundheds- og Omsorgsområdet, er der tale om pårørende til beboer på kommunens plejecentre, pårørende til borgere der modtager hjemmepleje og pårørende til borgere i sygdomsforløb (eksempelvis demens eller senhjerneskade) eller i et genoptræningsforløb. På Socialområdet samarbejdes der bredt med pårørende til beboer på botilbud/bofællesskaber, pårørende til borgere i bostøtte, pårørende til borgere i psykiatrien og pårørende til borgere i misbrug.

Det er begrænset, hvad der tilbydes målrettet til pårørende. Der er via kommunens demenskoordinatorer mulighed for at indgå i en pårørendegruppe for pårørende til borgere med demens (både i den vestlige og østlige del af kommunen). Koordinatorerne afholder arrangementer, rådgiver og tilbyder vejledning til pårørende. Desuden yder kommunens hjerneskadekoordinator et stort arbejde i forhold til at få familier til at fungere igen efter et traume, og der tilbydes gruppeforløb for pårørende. Socialpsykiatrien afholder ligeledes månedlige arrangementer for pårørende til borgere med en sindslidelse. Her er fokus også rettet mod pårørende, hvor der er mulighed for at møde andre i samme situation.

På Børne- og Familieområdet er der etableret en børnegruppe, der er målrettet søskende til børn med et diagnosticeret handicap.

Den økonomiske ramme for en pårørendevejleder

En pårørendevejleder vil ofte have en sundhedsfaglig, pædagogisk eller socialfaglig baggrund, og har ofte flere års erfaring på sundhedsområdet eller i kommunalt regi. Forvaltningen er bekendt med andre pårørendevejledere, som er uddannede psykologer, socialrådgivere, pædagoger, sygeplejerske eller jordemoder. Flere pårørendevejledere har typisk en psykoterapeutuddannelse oveni.

Forvaltningen forventer, at en pårørendevejleder i en fuldtidsstilling vil koste cirka 0,700 mio. kr. årligt.

Der er ikke afsat midler til ansættelse af en pårørendevejleder i det nuværende budget.

Sammenfatning

Det vurderes på tværs af velfærdsområderne, at en pårørendevejleder vil kunne øge serviceniveauet for pårørende, da der i dag ikke er mange tilbud, der er direkte henvendt til disse. En pårørendevejleder kan blandt andet understøtte pårørendes trivsel og livskvalitet herunder støtte den pårørende i at være i situationen og dele erfaringer med andre, der er i samme.

Derudover kan områderne se muligheder for en person, der kan fungere som partner i samarbejdet mellem forvaltningen og pårørende. Pårørende skal i denne sammenhæng forstås som en bredere gruppe som også inkluderer forældre. Funktionen ligger ikke umiddelbart indenfor den gængse definition af en pårørendevejleder, som er ansat til ”gratis at hjælpe og vejlede pårørende til en nærtstående med langvarig kronisk og/eller psykisk sygdom”.

På voksenområdet kan der være udfordringer i samarbejdet med de pårørende, særligt når den berørte borger går fra barn til voksen. Ved det fyldte 18. år vil pårørende (ofte forældre) ikke have de samme rettigheder, da borgeren bliver myndig. Det vil i de fleste tilfælde betyde, at de pårørende ikke i samme omfang indgår i dialogen om behov og støtte til borgeren. Pårørendevejlederen kunne i disse tilfælde gå ind og give uvildigt vejledning og støtte, hvis der skulle opstå uoverensstemmelser.

Det bør understreges at ovenstående skal ses som supplerende og ikke en erstatning af nuværende arbejdsopgaver og tilbud, der allerede findes i kommunen.

Det skal bemærkes, at der ikke er foretaget en undersøgelse om behovet for en pårørendevejleder hos de pårørende på tværs af områderne.

Endvidere vil der være behov for en afklaring af, hvor mange forskellige fagområder én pårørendevejleder har mulighed for at dække, hvis vedkommende skal kende områdernes tilbud og tilhørende lovgivning.